

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

CİLT : XL

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

TERTİP HEYETİ
PROF. DR. SÜLEYMAN HAYRİ BOLAY
DOÇ. DR. RECEP KILIÇ

ISBN: 975 - 482 - 492 - 4

ISSN: 1301 - 0522

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASİMEVİ - 1999

TAKDİM

Ülkemizde bir türlü anlam veremediğim tuhaf alışkanlıklarımızdan birisi de, alanında temayüz etmiş ve değerli hizmetler vermiş insanların öldükten sonra takdir edilmeleri, ne büyük değer olduklarının ancak o zaman farkına varılması hadisedir. 35-40 yıl hizmet ettikten sonra aktif hayattan çekilen nice değerler bir köşede unutulur; öldükten sonra birden hatırlanır ve büyük hizmetler yaptığı anlatılır, nadiren de olsa adına armağan dediğimiz yayınlarla hakkı teslim edilmeye çalışılır.

Sonuçta kendisi ile ilgili hiçbir şey yapılmayanlara göre bu da olumlu bir davranıştır. Gecikmeli de olsa, bir hakkın teslimi olması açısından olumlu bir davranış olarak değerlendirilebilir.

Şüphesiz olması gereken, bu müstesna şahsiyetlerin, hayatta iken kendileri ile ilgili bu değerlendirmelerin yapılmasıdır. Gelenek bu istikâmette oluşursa herhalde çok daha isabetli olur.

Olması gerektiğini ifade ettiğimiz bu üslubun güzel bir örneği elimizdeki kitapla verilmektedir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 40 yılı aşkın öğretim üyesi ve yönetici olarak hizmet veren Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, dostları ve öğrencileri, bir vefa örneği olarak emek mahsulü bu eseri meydana getirdiler. Prof. Öner'i değişik yönleri ile, özellikle felsefe alanında ülkeye yaptığı ve yapmaya devam ettiği hizmetleri ile unutulmazlar arasına soktular. Şifahi ifade ve övgüler uçar gider, ama yazılı dökümanlar nesilden nesile intikâl eder, sonsuza dek bâki kalır.

Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, eski ve yeni öğrencileri onu çeşitli yönleri ile değerlendirdiler ve sonuçta felsefi ağırlıklı ve muhtevallı bir eser ortaya çıktı. Bu eserin yıllarca hizmet verdiği İlahiyat Fakültesi yayınları arasında yayınlanması en uygun yoldu. Nitekim öyle oldu; Üniversitemizin onayı ile eser elinize ulaşmış oldu. Bu ilgi ve yaklaşımı dolayısı ile Sayın Rektörümüze ve Üniversitesi Yayın Komisyonu ile Yönetim Kurulu Üyelerine şükranlarımı sunarım. Baskıyı gerçekleştiren Üniversitemiz matbaasının değerli yönetici ve çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Yeni ve olması gereken bir gelenek oluşturması dileği ile okuyucuya saygı ile sunulur.

*Prof. Dr. M. Sait Yazıcıoğlu
Ankara Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dekanı*

PROF. DR. NECATİ ÖNER'E SAYGI!

Osmanlının en büyük şâiri kabul edilen Bâkî

*Kadrini seng-i musallâda bilip ey Bâkî
Durup el bağlayalar karşına yârân sâf sâf!*

diyor. Koca Bâkî bile zımnem, hayatta kadrinin iyi bilinmediğinden şikayet ediyor. Ferid Kam da:

*Sağlığında nice ehl-i hünerin
Bir tutam tuz bile konmaz aşına
Evvel ânu öldürürler acından
Sonra bir Türbe dikerler başına*

diyerek insanların kadir bilmezliğinden, kıymetleri heba etmelerinden, nankörlükten ve vefasızlıktan şikayet etmektedir.

Başka toplumlar nasıldır? Bilmem, ama bizim toplumumuzda vefasızlık ve kadirbilmezlik eskiden beri şikayet edilecek kadar yaygın sayılır.

Daha erken dönemlerde Üniversitelerimizde büyük hizmetler görmüş çok değerli hocaların adına çıkarılan armağanların büyük bir kısmı, onların vefatlarından sonra çıkarılmıştır. Armağan edilen değerlerin haberi olmadıktan, vefalılığın hazzını tatmadıktan sonra, armağanın değeri ne olacaktır?

İşte bu düşüncelerle Prof. Dr. Necati ÖNER hocamızın yarım asra varan hasbî (karşılıksız) hizmetlerinin hatırlanmasına vesile olması için bir "Armağan Kitabı" hazırlamayı düşündüm. Bana Doç. Dr. Recep KILIÇ her bakımdan yardımcı oldu. Türkiye'deki 70 kadar seçkin felsefeciyeye ve hocanı diğer bazı dostlarına haber verip yazı istedik. Hepsini memnuniyetle katılabileceklerini söyledi. Fakat bir kısım arkadaş, mazeretleri sebebiyle katılamadı. Zaman ayırıp çok değerli yazılar gönderen arkadaşların hepsine kalbî teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım. Neticede hocamıza lâayık kalıcı, muhtevalı büyük bir kitap meydana geldi.

Kitabın yayımlanması için Gazi Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Enver Hasanoğlu alâka gösterdi. Üniversite adına yayımlayabileceğini söyledi. Fakat Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Sait YAZICIOĞLU, 'bu kitabı neşretmek bize düşen bir vazifedir' diye kitaba el koydu. Derhal Rektör Sayın Prof. Dr. Günal AKBAY ile görüşüp karar çıkarttı. Sayın Dekana ve Sayın Rektör AKBAY'a da bu sıcak alâkadan dolayı teşekkür ederim. Her bakımdan örnek bir hareket ve örnek bir kitap oldu. Bu, muhterem ÖNER'e, lâyük olduğu saygının küçük bir nişanesidir. Nice nice yıllara!... Derin saygılarımızla...

Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

HAYATI, ESERLERİ VE HAKKINDA YAZILANLAR

Araş. Gör. İsmail KÖZ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Biyografisi</i>	3
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER ile "Düşüncelerinin Gelişim Seyri" Üzerine Yapılan Mülakat</i>	9
Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY, <i>Felsefe Yapmak ve Necati ÖNER</i>	15
Prof. Dr. Afşar TİMUÇİN <i>Hocamız Necati ÖNER</i>	21
Prof. Dr. Bilal DİNDAR <i>Felsefeyi Sevmek</i>	23
Prof. Dr. Şahin YENİŞEHİRLİOĞLU <i>Kendimle Sesli Bir Konuşma</i>	27
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Sosyal Yönü</i>	35
Prof. Dr. Necmettin TOZLU <i>Felsefeyi Güzelleştiren Adam</i>	39
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Hürriyet Anlayışı</i>	45
Doç. Dr. Vahdettin BAŞÇI <i>Örnek Bir İnsan Hocam Prof. Dr. Necati ÖNER</i>	79
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ÇÜÇEN <i>Mantığın Kaynağı Problemi</i>	83

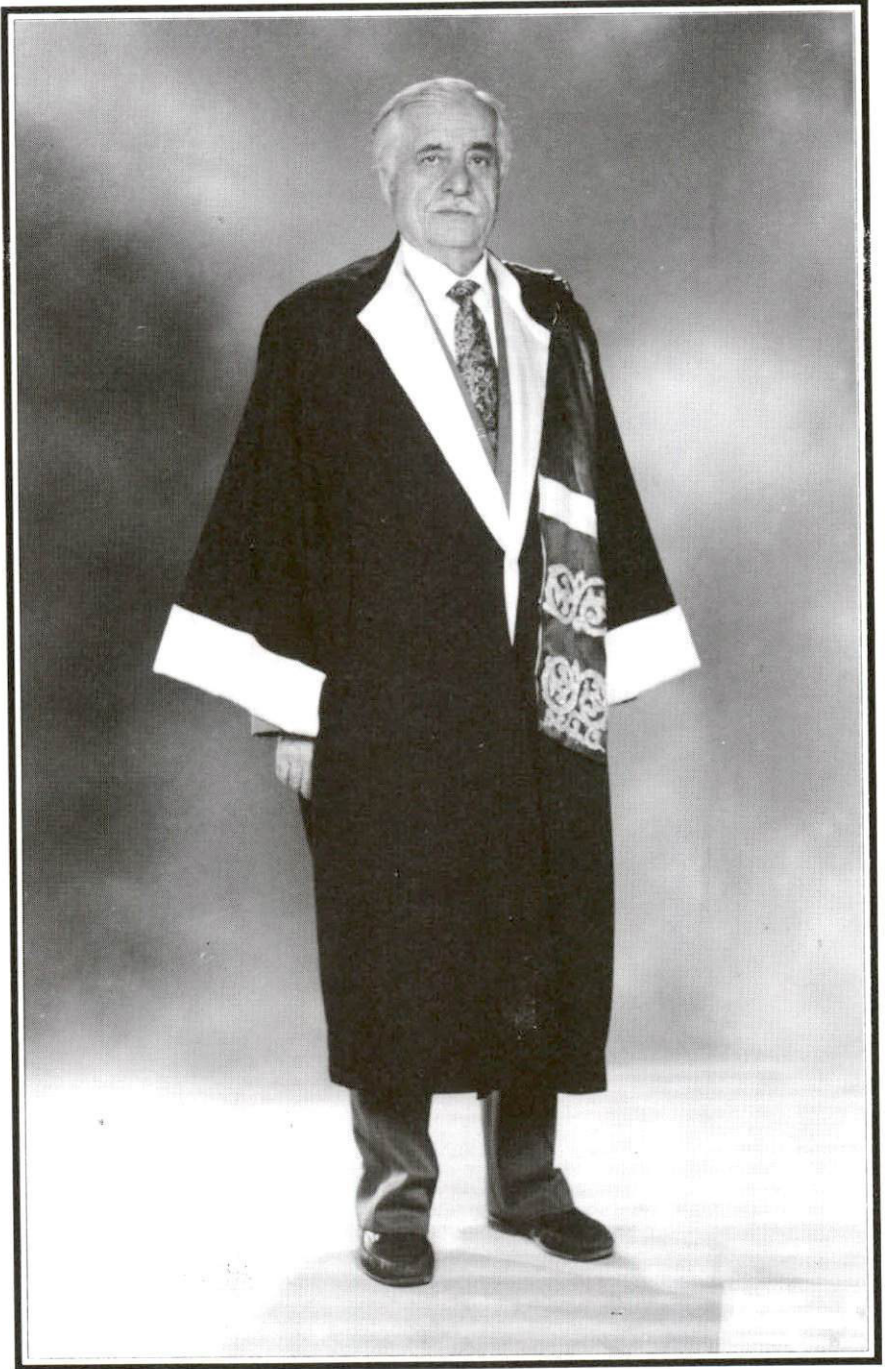
SİSTEMATİK FELSEFE İLE İLGİLİ YAZILAR

Prof. Dr. Teo GRÜNBERG <i>Bilgi Teorisi ve Gettier Problemi</i>	97
Prof. Dr. Abdulkuddüs BİNGÖL <i>İletişim Bağlamında Mantık ve Dil</i>	105
Prof. Dr. Teoman DURALI <i>Tarihin Dayanılmaz Ağırılığı</i>	117

VII

Prof. Dr. Doğan ÖZLEM <i>Felsefi Hermeneutiğe Geçiş Yolu Olarak Tarihselcilik</i>	127
Prof. Dr. Hüsameddin ERDEM <i>Allah'ın Varlığının Delillerinin Kur'anî Temelleri</i>	147
Prof. Dr. Hanifi ÖZCAN <i>Birbirine Zıt İki Epistemolojik Yaklaşım "Temelcilik" ve "İmancılık"</i>	157
Doç. Dr. Hakan POYRAZ <i>Ahlaki Özgürleşmenin Önündeki Bir Engel Olarak Fanatizm</i>	177
Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM <i>Düşünce Özgürlüğü Üzerine</i>	189
Doç. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN <i>Edebiyat İle Felsefe İlişkisi Üzerine</i>	195
Doç. Dr. Ayhan BIÇAK <i>Tarihin Yapısı ve Kültür Bilimlerindeki Rolü</i>	205
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Din Öğretimini Temellendirme Problemi</i>	215
Yrd. Doç. Dr. Şahin FİLİZ <i>İslam Felsefesinde Tanrı Anlayışı Karşısında Bireyin Konumu Problemi</i>	223
Dr. Münir DEDE <i>Kapalı Toplum ve İlk İnanışlar</i>	243
J. Ronald ENGEL (Çeviren: İbrahim ÖZDEMİR) <i>Sürdürülebilir Kalkınma Ahlakı</i>	255
FELSEFE TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Ömer Naci SOYKAN <i>Hegel Sisteminde Tarih Felsefesi</i>	271
Prof. Dr. Mehmet BAYRAKTAR <i>Spinoza'nın Natura Naturans ve Natura Naturata Kavramlarının İslâmî Kökenleri</i>	291
Doç. Dr. Nurten GÖKALP <i>Beden-Zihin Etkileşimi ve Popper İle Eccles</i>	301
Yrd. Doç. Dr. Ülker ÖKTEM <i>Descartes'da Bilginin Kesinliği Problemi</i>	311
Yrd. Doç. Dr. Emel KOÇ <i>J.P. Sartre Felsefesinde "Ben-Başkası-İletişim" Problemi</i>	333
BİLİM TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mübahat Türker-KÜYEL <i>"Ulemâ-i Kiram" ve "Tafra-Tehille"</i>	351

Prof. Dr. Esin KAHYA <i>Erzurum'lu İbrahim Hakkı</i>	371
Prof. Dr. Hüseyin AYDIN <i>Kusta B. Luka ve Ruh İle Nefs Arasındaki Ayırım Adlı Kitabı</i>	387
Doç. Dr. Remzi DEMİR <i>Takiyüddin İbn Maruf'un Ondalık Kesirleri Trigonometri ve Astronomiye Uygulaması</i>	403
Doç. Dr. Melek DOSAY <i>Tüccarzâde İbrahim Hilmi'nin "Maarifimiz ve Servet-i İlmiyyemiz" Adlı Eseri</i>	425
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR <i>Kemâlüddin el-Fârîsi ve Tenkih el-Menâzır Adlı Kitabı</i>	433
KÜLTÜR HAYATI İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mehmet AYDIN <i>"Türk Müslümanlığı" Üstüne Bazı Düşünceler</i>	445
Prof. Dr. Şafak URAL <i>Demokrasi Kavramı, Toplumsal Değerler ve Birey</i>	451
Prof. Dr. Muammer C. MUŞTA <i>Sekülerleşme Laiklik Demokrasi ve Eğitim</i>	461
Doç. Dr. Mehmet AĞÜN <i>1839-1920 Yılları Arasında Türkiye'de Aydınlanmanın Uzantısı Olarak Temsil Edilen Felsefi Akımlar</i>	475
Yrd. Doç. Dr. Uğur Köksal ODABAŞ <i>Rıza Tevfik ve Felsefesi</i>	499
Dr. Yaşar KALAFAT <i>Horasan Eri Olarak Bilinen Anadolu Yatırları-I</i>	511

PROF. DR. NECATİ ÖNER

***SİSTEMATİK FELSEFE İLE
İLGİLİ YAZILAR***

BİLGİ TEORİSİ VE GETTIER PROBLEMİ

Prof. Dr. Teo GRUNBERG*

1. Bilgi'nin Şartları

Bilgi teorisi *bilgi* kavramını konu edinir. "Bilme" sözcüğünün ise aşağıda gösterdiğimiz üç farklı anlamı vardır.

(i) "*Olduğunu bilme*" anlamında kullanılış

(11) a , p olduğunu biliyor (a , p olduğunu bilir)

veya

(2) a biliyor ki p

biçimindeki önermelerde "biliyor" olduğunu bilme anlamında kullanılıyor. Örnek olarak

(3) Ali Farabî'nin büyük bir filozof olduğunu biliyor

önermesi (1) biçiminde,

(4) Ali biliyor ki Farabî büyük bir filozoftur

(2) biçimindedir.

(1) ve (2)'de " a " bilen kişinin adını, " p " de bilinen önermeyi temsil ediyor. " a biliyor ki" sözü " B_a " olarak gösterilir. Buna göre (1) ve (2)

(5) $B_a p$

olarak kısaltılır. " B_a ", p gibi bir önermeden (5) önermesini oluşturduğundan bir birli eklem sayılmalıdır.

(ii) "*İş bilme*" anlamında kullanılış

(6) a , b işini yapmasını biliyor

biçimindeki önermelerde "biliyor" iş bilme anlamında kullanılıyor. Örnek olarak

* Ortadoğu Teknik Üniversitesi Emekli Felsefe Profesörü.

(7) Ali bisiklete binmesini biliyor

önermesi (6) biçimindedir. “*a*” bilen kişinin adı, “*b*” yapılması bilinen iş'i temsil ediyor. Dikkat edilirse (6)'da geçen “biliyor”, herhangi bir önermenin doğruluğunun bilinmesi anlamına gelmez. Burada bilinen, bir önermenin doğruluğu değil bir işin yapılmasıdır. (6) biçiminde önermeler *a* kişinin belli bazı becerileri veya yatkınlıkları olduğunu dile getirir. Buna göre (6) yerine

(8) Belli şartlar yerine gelseydi *a* kişisi *b* işini yapacaktı. Örnek olarak Ali'nin bir bisikleti olup bu bisiklete binmek istese; o zaman bisiklete binecekti.

(iii) *Bir konuyu bilme anlamında kullanılış*

(9) *a*, *b*'yi biliyor

biçimindeki “biliyor” bir *konuyu bilme* anlamında kullanılıyor. Örnek olarak

(10) Ali Behçet'i bilir

(11) Ali erguvan rengini bilir

(12) Ali kimya biliyor

önermeleri (9) biçimindedir. (9)'da “*a*” bilen kişinin adını, “*b*” bilinen konunun adını temsil ediyor. Burada bilinen, bir önermenin doğruluğu veya bir işin yapılması değil, belli bir konudur. “Biliyor” sözcüğü “*a*” ve “*b*” adlarından (9) önermesini oluşturan bir ikili yüklemdir. Konuyu bilme anlamında “tanıma” sözcüğü de bazan kullanılır. Örnek olarak (11) yerine

(13) Ali erguvan rengini tanır

da denir.

(14) Ali gezegenleri biliyor

gibi içinde “*F*” gibi bir birli yüklem geçen

(15) *a*, *F* leri biliyor biçimindeki (16) Ali Gezegenleri

biliyor gibi bir önermeyi

(17) $\forall x(Fx \rightarrow a, x$ 'i biliyor)

biçimine dönüştürebiliriz.

İmdi bilgi teorisinde “biliyor” sözcüğü yalnız “olduğunu bilme” anlamında kullanılır. Dolayısıyla “bilgi” kavramını bundan böyle hep sözü

geçen anlamda kullanacağız. Şimdi olduğunu bilme anlamındaki bilginin çözümlemesini yapacağız. Bu amaçla bilginin gerekli ve mümkünse yeterli şartlarını ortaya koyacağız.

Önce bilme ile kanma arasındaki bağıntıyı ele alıyoruz. a kişinin p önermesine *kanma*'sı, a 'nın p önermesinin doğru olduğunu kabul etmesi demektir. ("Kanma" sözcüğünü burada aldanma anlamında kullanmıyoruz.)

(18) a, p 'ye kanıyor

veya

(19) a, p olduğu kanısındadır

biçimindeki önermeleri

(20) K_{ap}

olarak kısaltırız.

a kişisi p önermesine kanmazsa, yani p 'nin doğru olduğunu kabul etmezse p olduğunu bilemez. Yani

(21) $\sim K_{ap} \rightarrow \sim B_{ap}$

Dolayısıyla

(22) $B_{ap} \rightarrow K_{ap}$

elde edilir. O halde kanma bilmenin bir gerekli şartıdır.

Bilginin ikinci gerekli şartını bulmak için yanlış bir önermenin bilgi sonucu olup olmadığını soruşturalım. Eğer p önermesi yanlış ise, p olduğu, yani p 'nin doğru olduğu bilinemez. Ancak olan bir şey bilinebilir, olmayan bilinemez. O halde

(23) $\sim p \rightarrow \sim B_{ap}$

Dolayısıyla

(24) $B_{ap} \rightarrow p$

Dikkat edilirse bir önermeyi ileri sürmekle bu önermenin doğru olduğunu ileri sürmek aynı şeydir. Dolayısıyla

(25) p doğrudur $\leftrightarrow p$

elde edilir. (24) ve (25)'den

(26) $B_{ap} \rightarrow p$ doğrudur

elde edilir. O halde bilginin ikinci gerekli şartı doğruluktur.

Bilginin üçüncü gerekli koşulu *haklı gösterme*'dir. Bir önermenin haklı gösterilmesi, bu önermenin doğru olduğunu gösteren yeterli kanıların ortaya konulması demektir. a kişinin p önermesini haklı gösterdiğini

(27) H_{ap}

biçiminde dile getiririz. Her bilgi doğru bir kanıdır. Ama her doğru kanı bilgi değildir. Bir kanının raslantı sonucunda doğru olması durumunda bilgi sayılamaz. Doğru bir kanının bilgi olması için haklı gösterilmiş olması gereklidir. Böylece

(28) $B_{ap} \rightarrow K_{ap}$

elde edilir

(22), (24) ve (28)'den

(29) $B_{ap} \rightarrow (K_{ap} \wedge p \wedge H_{ap})$

elde edilir. Bilgi teorisinin başlıca temsilcileri geleneksel olarak sözünü ettiğimiz üç şartın yeterli olduğu kabul edilmiştir. Buna göre bilginin çözümlenmesi veya tanımı olarak aşağıdaki önerme ortaya çıkar.

(30) $B_{ap} \leftrightarrow (K_{ap} \wedge p \wedge H_{ap})$

Ancak §2'de açıklayacağımız gibi (30) önermesinin geçersiz olduğu son yıllarda gösterilmiştir. Bundan dolayı (30)'un dile getirdiği çözümlenme gözden geçirilmelidir.

2. Gettier Örnekleri

Gettier adlı bir felsefeci 1963 yılında haklı gösterilmiş doğru kanının bilgi olmadığını gösteren örnekler ortaya koymuştur. Daha sonra *Gettier tipi örnekler* denilen benzer örnekler oluşturulmuştur. Gettier tipi örnekleri ortaya koyan felsefeciler bilginin sözü geçer üç gerekli şartını kabul ediyorlar; ancak bu üç şart yetersiz olduğundan yeterli bir bilgi çözümlenmesi veya tanımını elde etmek amacıyla dördüncü bir şart arıyorlar. Böyle bir şartın aranması problemine de *Gettier problemi* deniyor. Biz burada üç farklı Gettier tipi örneği sergiliyoruz. İlk iki örnek şu iki ilkeye dayanır.

1. İlke: (H_{ap} ile $\sim p$ bağdaşabilir, yani yanlış bir önerme haklı gösterilebilir.

2. İlke: $H_a p, p \vdash q$ (yani p, q 'yu mantıkça içeriyor) ve a kişisi q sonucunu p 'den çıkarıp q 'yu kabul ederse, $K_a q$ olur.

Birinci Örnek

p önermesi

(1) Behçet Adana'ya gitmişti.

q önermesi de

(2) Behçet Bolu'ya gitmişti

anlamına gelsin. p 'nin yanlış q 'nun doğru olduğunu kabul edelim. Öte yandan. " a " Ali adını temsil etsin.

(3) $H_a p$

nin doğru olduğunu kabul ediyoruz. Oysa

(4) $p \vdash p \vee q$

Ali'nin (4)'ün geçerli olduğunda dayanarak $p \vee q$ sonucunu p 'den çıkarıp $p \vee q$ 'ya kandığını ve (ii) ilkesi gereği $p \vee q$ 'yu haklı gösterdiğini varsayırız. Yani

(5) $K_a (p \vee q)$

(6) $H_a (p \vee q)$

q önermesinin doğru olduğunu kabul etmiştir. Oysa

(7) $q \vdash p \vee q$

O halde

(8) $p \vee q$

önermesi doğrudur. Böylece (5), (6) ve (8)'den

(9) $K_a (p \vee q) \wedge (p \vee q) \wedge H_a (p \vee q)$

önermesi elde edilir. Ancak (9)'un doğru olmasına rağmen

(10) $\sim B_a (p \vee q)$

olur. Nitekim Ali'nin $p \vee q$ 'yu haklı göstermesi, doğru olan p önermesine değil, yanlış olan q önermesine dayanıyor. Böylece haklı gösterilmiş doğru bir kanının bilgi olmadığı ortaya çıkar.

Dikkat edilirse sözü geçen 1. örnekte p önermesi yanlış olmakla birlikte haklı gösterilmiştir. Bu durum (i) ilkesi gereğince mümkündür.

İkinci Örnek

“Ali” adlı bir öğretmenin sınıfındaki “Behçet” adlı bir öğrencinin Ford markalı bir araba sahibi olduğunu haklı gösterdiğini kabul edelim. “Ali”yi “ a ”, “Behçet”i “ b ”, “sınıfın bir öğrencisidir ve Ford meraklı araba sahibidir” birli yüklemine de “ F ” ile temsil ediyoruz. O zaman.

$$(11) H_a F_b$$

elde edilir. Ancak F_b önermesinin yanlış olduğunu kabul ediyoruz. Gene “ F_b ” nin yanlış olmasına rağmen (11)’in doğru olması I ilkesi gereği mümkündür. İmdi

$$(12) F_b \vdash \exists_x Fx$$

Öğretmen Ali’nin (12)’nin geçerliliğine dayanarak $\exists_x Fx$ sonucunu F_b ’den çıkarıp $\exists_x Fx$ ’e kandiğini ve $\exists_x Fx$ ’i haklı gösterdiğini kabul ediyoruz. Böylece

$$(13) K_a \exists_x Fx$$

$$(14) H_a \exists_x Fx$$

elde edilir.

Öte yandan öğretmen Ali’nin bilgisi olmaksızın “Cevdet” adlı ve aynı sınıfta olan bir öğrencinin Ford markalı bir arabanın sahibi olduğunu varsayalım. “Cevdet” adını “ c ” ile temsil ederek

$$(15) F_c$$

elde edilir. Oysa

$$(16) F_c \vdash \neg \exists_x Fx$$

Sözü geçen (15) ve (16)’dan

$$(17) \exists_x Fx$$

elde edilir. Yani $\exists_x Fx$ önermesinin doğru olduğu ortaya çıkar. (13), (14) ve (16)’dan.

$$(18) K_a \exists x Fx \wedge \exists x Fx \wedge H_a \exists x Fx$$

elde edilir. Oysa a kişisi $\exists x Fx$ olduğunu bilmiyor, Nitekim a 'nın $\exists x Fx$ 'i haklı göstermesi doğru olan Fc önermesine değil, yanlış olan Fb önermesine dayanıyor. Bu ikinci örnek ise haklı gösterilmiş doğru bir kanının bilgi olmadığını ortaya koyuyor.

Görüldüğü gibi ilk iki örnek (i) ile (ii) ilkelerine dayanıyor. Ayrıca bu örneklerde haklı göstermenin bir yanlış öncüle dayanmaması şartı önerilebilir. Ancak her iki çözüm önerisinin aşağıda gösterilen 3. örnek tarafından önlendiğini göreceğiz.

Üçüncü Örnek

Bir çayırda bulunan Ali, uzakta koyun olarak algıladığı bir nesneyi görüyor. Ali, bu algısına dayanarak

$$(19) \text{Çayırda bir koyun vardır}$$

önermesini haklı gösteriyor. "Ali" adını " a " ve (19) önermesini de " r " ile temsil edelim. O zaman

$$(20) H_{ar}$$

elde edilir. Ali'nin algısına dayanarak p 'ye kandığını varsayıyoruz. O halde

$$(21) K_{ar}$$

elde edilir. İmdi Ali'nin koyun olarak algıladığı nesnenin gerçekte iri ve tüylü bir köpek olduğunu, ancak çayırda Ali'nin görmediği bir yerde gerçekten bir koyun'un bulunduğunu varsayalım. Bu durumda

$$(22) r$$

önermesi doğru olur. (20), (21) ve (22)'den

$$(23) K_{ar} \wedge r \wedge H_{ar}$$

önermesi elde edilir. Oysa a kişisi r olduğunu bilmiyor. Nitekim haklı gösterme algı yanlışlığına dayanıyor. Üçüncü örnek öbürleri gibi haklı gösterilmiş doğru bir kanının bilgi olmadığını gösteriyor.

Üçüncü örneğin (i) ile (ii) ilkelerine dayanmadığını ve bu örnekteki haklı göstermenin yanlış bir öncüle dayanmadığını görüyoruz. Dolayısıyla bu örnek Gettier problemi için söz konusu olan çözüm önerilerini önüyor. Her üç Gettier örneğinin ışığı altında önerilen başka bir çözümü aşağıda açıklıyoruz.⁴

(24) H_{ap} başlangıçta doğru olsun. q gibi bir öğrenmenin H_{ap} 'nin bozucu'su olması, q 'nun doğru olması ve q 'nun kanıt sayılması halinde H_{ap} 'nin yanlış değerini alması demektir.

Bu tanıma göre Gettier probleminin çözümü olarak önerilen dördüncü şart şöyle dile getirilir.

(25) $K_{ap} \wedge p \wedge H_{ap}$ doğru olsun. O zaman a 'nın p olduğunu bilmesi için H_{ap} 'nin q gibi hiçbir bozucusu olmamalıdır.

Sözü geçen her üç örnekte haklı gösterilen bir önermenin bir bozucu-su bulunuyor. 1. örnekte doğru olan $\sim p$ önermesi H_{ap} 'nin bir bozucusu-dur. Bu bozucudan dolayı H_{ap} 'nin ve dolayısıyla $H_a(p \vee q)$ 'nin doğruluk değeri yanlış oluyor. 2. örnekte doğru olan $\sim Fb$ önermesi $H_a Fb$ 'nin bozucusudur. Dolayısıyla bu bozucunun karşısında $H_a Fb$ 'nin ve $H_a \exists x Fx$ 'in doğruluk değeri yanlış oluyor. 3. örnekte ise bozucu

(26) Ali'nin gördüğü nesne bir koyun değil bir köpek'tir

önermesidir. Bu bozucunun karşısında $H_a r$ önermesinin doğruluk değeri yanlış olur. Bozucu göz önünde tutulduğunda $p \vee q$, $\exists x Fx$ ve r önermeleri bilginin gerekli bir şartını yerine getirmediklerinden artık bilgi sayılmazlar. Böylece Gettier problemi çözülmüş olur.

1. Bkz. Grünberg, Teo: *Epistemik Mantık Üzerine bir Araştırma* (O.D.T.Ü. Yayınları 1971).

2. Bkz. Gettier, e.: "Is Justified True Belief Knowledge?" *Analysis* 23 (1963).

3. Bkz. Shope, R.K.: *The Analysis of Knowing*. (Princeton U.P. 1983).

4. Bkz. Lehrer, K. and Paxson, T.Jr.: "Knowledge: Undefeated Justified True Belief", *Journal of Philosophy* 66 (1970).